

Doc. dr Saša Mijalković
Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

UDK 351.78
Originalni naučni rad

O NEDRŽAVNOM SEKTORU NACIONALNOG SISTEMA BEZBEDNOSTI – INOSTRANA I DOMAĆA ISKUSTVA

Korenite društvene promene u ekonomskoj, socijalnoj, pravnoj, političkoj i moralnoj sferi života svetskog, pa i našeg društva tokom poslednjih nekoliko decenija, stvorile su nove okolnosti u kojima se odvijaju događaji od značaja za nacionalnu bezbednost. Osećaj nesigurnosti nikada nije bio jači iako snage bezbednosti nikada nisu bili razvijenije.

Tradicionalno shvatanje po kome je država ekskluzivni „provajder“ bezbednosti uveliko se napušta. To otvara polje novoj filozofiji i kulturi bezbednosti u kojoj nedržavni sektor igra sve značajniju ulogu. Državni sektor deluje sve selektivnije, usredsređujući se na „opasnija“ ugrožavanja, dok se društvu sve više prepušta da se samo štiti od drugih, „manje opasnih“ pojava.

Stim u vezi, u radu se ukazuje na pojam, mesto i ulogu nedržavnog sektora u nacionalnim sistemima bezbednosti, te na organizaciju i funkciju neprofitnih – nevladinih organizacija i profitnih bezbednosnih agencija – tzv. „industrije bezbednosti“: privatnih kompanija za vojni menadžment, konsalting i pružanje vojnih usluga; agencija za pružanje usluga fizičko-tehničkog obezbeđenja lica, imovine i poslovanja; agencija za detektivsko-istražiteljsku delatnost i agencija za pružanje drugih bezbednosnih usluga. Najzad, učinjen je i kraći osvrt na „krizu“ nedržavnog sektora bezbednosti u Srbiji.

KLJUČNE REČI: nacionalna bezbednost, nacionalni sistem bezbednosti, nedržavni sektor bezbednosti, privatne bezbednosne kompanije i agencije.

Uvod

Savremena *konceptija nacionalne bezbednosti* je sinteza bezbednosti građana i bezbednosti države, ali i doprinos države međunarodnoj i globalnoj bezbednosti. Reč je o stanju nesmetanog ostvarivanja, razvoja, uživanja i optimalne zaštićenosti nacionalnih i državnih vrednosti i interesa koje se dostiže, održava i unapređuje funkcijom bezbednosti građana, nacionalnog sistema bezbednosti i nadnacionalnim bezbednosnim mehanizmima, kao i odsustvo (pojedinačnog, grupnog i kolektivnog) straha od njihovog ugrožavanja, te kolektivni osećaj spokojstva, izvesnost i kontrola nad razvojem budućih pojava i događaja od značaja za život društva i države.

Referentne vrednosti su prvenstveno: mir, sloboda, prava i bezbednost ljudi i društvenih grupa; kvalitet življenja; nacionalno jedinstvo, dostojanstvo, ponos i identitet; zdrava životna sredina; energetska stabilnost, ekonomski i socijalni prosperitet; informacioni resursi; pravni poredak i vladavina prava; teritorijalni integritet; politička samostalnost i opstanak države i društva. Referentni interesi su u funkciji referentnih vrednosti.

Nacionalni sistem bezbednosti, u širem smislu, obuhvata sve potencijale (prirodne, ljudske, materijalno-tehničke, normativno-političke i institucionalne) jedne zemlje, koji su angažovani na očuvanju vitalnih nacionalnih i državnih, ali i međunarodnih i globalnih vrednosti i interesa. U užem smislu, to su samo delovi ovih resursa koji su specijalizovani i profesionalno, legalno i legitimno, direktno ili indirektno, realizuju funkciju nacionalne bezbednosti.

Konkretnije, *nacionalni sistem bezbednosti* je forma organizovanja i funkcionisanja države i društva u sprovođenju preventivnih, represivnih i sanacionih mera i radnji kojima se referentne nacionalne vrednosti i interesi dostižu/ostvaruju, unapređuju, omogućava njihovo uživanje i štite od bezbednosnih izazova, rizika i pretnji, odnosno revitalizuju ukoliko su ugroženi. Sastoji se od svojih horizontalno i vertikalno postavljenih podsistema i mikrosistema bezbednosti, između kojih postoje određene organizacione i funkcionalne veze. Ovi podsistemi i mikrosistemi su državni organi, javne službe ili drugi nedržavni (nevladini) subjekti. U organizacionom smislu, to je deo državne i društvene organizacije – konvencionalni,

nekonvencionalni i suplemetarni subjekti bezbednosti¹ koji vrše i sprovode izvesne poslove, aktivnosti i mere, a u funkcionalnom smislu, instrument za dostizanje i zaštitu njihovih vrednosti i interesa.

Tradicionalno, nacionalni sistem bezbednosti čini pet sektora: vojni, policijski (javna i tajna policija), pravosudni, spoljnopolitički i ekonomski što je, iz aspekta moderne države, uže određenje. Komponente savremenih nacionalnih sistema bezbednosti mogu da se podele na *civilni* i *vojni sektor bezbednosti*. Istovremeno, primerena je i deoba na *državni* i *nedržavni sektor bezbednosti*, kao šire određenje komponenti nacionalnog sistema bezbednosti.

U tradicionalno organizovanim nacionalnim sistemima bezbednosti jasno su distancirani: *vojni sektor bezbednosti*, kojeg čine vojska, vojna policija, vojne službe bezbednosti, civilna odbrana i zaštita, vojno pravosuđe, a neretko i vojni sistem socijalnog i zdravstvenog osiguranja i vojno zdravstvo i *civilni sektor bezbednosti*, kojeg čine ostali subjekti, pre svega policija, obaveštajne službe, pravosuđe, organi za izvršenje krivičnih sankcija, inspekcije i carina. Ovakva struktura je dobrim delom zastupljena i u savremenim sistemima bezbednosti, uz ukidanje grubih podela pojedinih nadležnosti vojnog i civilnog sektora bezbednosti (npr., u suprotstavljanju terorizmu, organizovanom kriminalu, tehničko-tehnološkim opasnostima, prirodnim nepogodama i sl.).

Od sredine prošloga veka u državama globalnog Zapada naglo se razvija nedržavni sektor bezbednosti. Takve tendencije u zemljama istočnog lagera primetne su znatno kasnije. Iako je polje njihovog delovanja prvobitno bilo usmereno ka zaštiti referentnih vrednosti koje su prevashodna briga tzv. civilnog sektora bezbednosti, vremenom su počeli da vrše i izvesne vojne funkcije u okviru tzv. *privatnih bezbednosnih kompanija za vojni menadžment, konsalting i pružanje*

¹ *Konvencionalni* su oni subjekti bezbednosti koji obavljanjem redovne delatnosti direktno ostvaruju funkciju bezbednosti (policija, vojska, carina, inspekcije, tužilaštvo, sud i organi nadležni za izvršenje krivičnih sankcija); *nekonvencionalni* su oni subjekti koji obavljanjem svoje redovne delatnosti indirektno realizuju funkciju bezbednosti (Narodna skupština, Vlada, predsednik Republike, organi inostranih poslova); *suplementarni* subjekti obavljanjem redovne delatnosti doprinose realizaciji funkcije bezbednosti (lokalna zajednica i organi lokalne samouprave, javne službe, preduzeća i druge organizacije, nevladine organizacije, vaspitno-obrazovni sistem, crkva i građani). Uporedi sa: Stajić, Lj.; Mijalković, S.; Stanarević, S.: *Bezbednosna kultura*, Draganić, Beograd, 2005, str. 135–136.

vojnih usluga. Tako je nedržavni sektor, koji je obavljao neke funkcije civilnog sektora bezbednosti, poprimio attribute državnog-vojnog sektora bezbednosti. Međutim, ova tendencija u našoj zemlji još uvek nije praktično zaživela.

Znači, danas je izraženija deoba na: *državni sektor bezbednosti*, kojeg čine subjekti i snage koje osniva država i *nedržavni sektor bezbednosti*, kojeg čine subjekti i snage koje osnivaju nedržavni akteri.²

U sistemu bezbednosti nekih zemalja приметni su i subjekti međunarodnog sektora bezbednosti, kako civilnog, tako i vojnog, kako međuvladinog, tako i nevladinog (npr., vojno-civilne mirovne misije, vojne kompanije u ulozi mirovne misije, predstavnici institucija međunarodne policijske i vojne saradnje, organi međunarodnog starateljstva, predstavnici međunarodnih nevladinih humanitarnih organizacija itd.). Nedržavni sektor bezbednosti nije samo poprimio međunarodne dimenzije, već je i tesno povezan sa državnim – vladinim i međuvladinim sektorom.

1. Organizacija i funkcija nedržavnog sektora bezbednosti – inostrani i domaći trendovi

Nedržavni sektor bezbednosti je već postao deo bezbednosne stvarnosti Srbije. Napuštanjem tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, uz istovremeni početak društveno-ekonomske tranzicije, pre svega promene dominantnog oblika državne i društvene u privatnu svojinu u privrednom sektoru, pojavila se i potreba da se preduzeća zaštite od raznih ugrožavanja. Istovremeno, porast stope kriminala uslovio je potrebu pojedinih imućnijih građana, kriminalaca, „biznismena“, estradnih umetnika, javnih ličnosti, političara itd., da

² Ovaj sektor bezbednosti je u svetu značajno razvijen. Vidi: Avant, D. D.: *Private Security, Security Studies – An Introduction* (ed. Williams, P.), Routledge, London–New York, 2008, pp. 441–445; Brown, S. K.: *Private Investigating*, Alpha Books, Indianapolis, 2003; Button, M.: *Private Policing*, Willan Publishing, Devon, 2002; Chambers, C.: *The Private Investigator Handbook: The Do-It-Yourself Guide to Protect Yourself, Get Justice, or Get Even*, Penguin Group, New York, 2005; Cunningham, W, C.; Taylor, T. H.: *Private Security and Police in America – The Hallcrest Report*, Portland, 1985; Johnson, B. R.: *Principles of Security Management*, Prentice Hall, New Jersey, 2004; Tillman, N. M.: *Private Investigation 101 – How To Become A Private Investigator*, Norma Tillman Enterprises, Nashville, 2006; Nemeth, C.: *Private Security & the Investigative Process*, Butterworth-Heinemann, Woburn, 2000 itd.

angažovanjem stručnih lica zaštite svoju bezbednost. Zaštita koju je ranije ekskluzivno pružala država zamenjena je uslugama privatnih preduzeća i agencija za fizičko-tehničko obezbeđenje, od kojih su mnoga radila ilegalno ili „pod maskom“ privatnih detektivskih kancelarija.

Istovremeno, dolazi do ekspanzije bezbednosnih pretnji kojima država tradicionalno nije poklanjala naročitu pažnju (npr., trgovina ljudima, nasilje u porodici, nasilje na radnom mestu, rodno i polno zasnovano nasilje itd.), što je uslovalo razvoj nevladinih organizacija koje su nastojale da ih spreče, suzbiju i da pomognu žrtvama. Osnivanjem navedenih subjekata, kojih u svetu ima više vrsta, stvoren je novi – *nedržavni sektor bezbednosti*.

Ovaj sektor bezbednosti se često naziva i *privatnom bezbednošću* i *civilnom bezbednošću*. Prvim nazivom se naglašava kontrast javnoj bezbednosti o kojoj se tradicionalno i prvenstveno staraju policija i druge bezbednosne službe. Drugom sintagmom se naglašava suprotnost tradicionalnom poimanju nacionalne bezbednosti kao zaštićenosti državnih interesa sredstvima vojne, političke i ekonomske moći. Međutim, u prvom slučaju nije jasno da li je reč o bezbednosti pojedinca i drugih nedržavnih subjekata ili o bezbednosti koju pružaju subjekti van javnog (državnog sektora). U drugom slučaju se ne precizira da li je reč o bezbednosti civila (građana) ili o bezbednosti pruženoj od nevojnih (nedržavnih) subjekata. Stoga je ispravnije koristiti sintagmu *nedržavni sektor bezbednosti*. Reč je o sistemu (u Srbiji je to samo *skup*) neprofitnih i profitnih subjekata osnovanih od strane nedržavnih aktera koji interesentima pružaju izvesne bezbednosne usluge.

1. 1. Neprofitni subjekti nedržavnog sektora bezbednosti

Neprofitni subjekti nedržavnog sektora bezbednosti su humanitarne organizacije, udruženja građana, dobrovoljna strukovna udruženja i slični subjekti koji doprinose rešavanju mnogih bezbednosnih problema, pre svega pojedinaca i društvenih grupa, pri čemu *ne stiču profit od korisnika usluga*. Zapravo su *pseudoneprofitni* jer ih često izdašno finansira neki treći subjekt (druge države, međunarodne organizacije itd.). Najčešće se nazivaju nevladinim organizacijama.

Nevladine organizacije su organizacije, grupe i tela koje se slobodno osnivaju i deluju nezavisno od države (nedržavna opredeljenost – idejna autonomnost), neprofitnog su karaktera i zasnovane su na dobrovoljnosti i dobrotvornosti članstva, kao i drugih subjekata s kojima saraduju.³

Ovi subjekti bezbednosti često pomažu građanima da ostvare neka svoja prava onda kada država, zbog svoje politike ili nedostataka u zakonodavstvu, to nije u mogućnosti. Isto tako, nevladine organizacije često ukazuju na određen problem u zemlji i predlažu njegovo rešavanje: „nepobitna je činjenica da mnogi bezbednosni rizici nastaju kao, uglavnom indirektna, posledica politike državnih organa, neefikasnosti političkih institucija ili neodgovarajuće pravne regulative. Ovi nedostaci su otvorili prostor za pojavljivanje nevladinih organizacija kao novog subjekta bezbednosti.“⁴

Nesporan je značaj nevladinih organizacija u zaštiti, odnosno unapređenju: ekološke, zdravstvene i socijalne bezbednosti stanovništva; prava određenih kategorija žrtava krivičnih dela (pružanje pomoći žrtvama nasilja u porodici, žrtvama trgovine ljudima, izbeglicama, gladnim i bolesnim licima, žrtvama oružanih konflikata, žrtvama zloupotrebe vlasti i sl.); nacionalnog zakonodavstva; međunarodne saradnje sa drugim državama i sličnim organizacijama, što podrazumeva i lobiranje kod međunarodnih organizacija da se određeni problemi brže reše; edukacije stanovništva i pripadnika državnih organa za rešavanje bezbednosnih problema; teorijske misli kroz izdavačku delatnost itd. Neretko organizuju humanitarne akcije i druge dobrotvorne manifestacije, te pružaju pomoć mladim talentima. Imaju i zapaženu ulogu na domaćoj i međunarodnoj političkoj sceni. To je i razlog više da se njihov uticaj stavi u funkciju društvenih i državnih vrednosti i interesa.

Međutim, nekada su nevladine organizacije upravo osnovane od strane stranih vlada kako bi predstavljale oslonac ili pomoć delovanju njenih subverzivnih snaga u inostranstvu. Njihovi objekti su pogodni za špijunske punktove obaveštajnih službi, od kojih su često i finansirane. Učešćem u radu i saradnjom sa državnim organima, neretko dolaze do

³ Na osnovu – Pavlović, Z.: *Međunarodne nevladine organizacije i UNESCO*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Sremski Karlovci i Pravni Fakultet – Novi Sad, 1993, str. 11–22.

⁴ Michael, S.: Uloga nevladinih organizacija u ljudskoj bezbednosti, *Ljudska bezbednost 2* (ur. Dulić, D.), Fond za otvoreno društvo, Beograd, 2006, str. 192.

obaveštajno-interesantnih podataka. Njihova uloga u medijskom ratu i destruktivnoj psihološko-propagandnoj delatnosti može da bude velika. Isto tako, one mogu da lobiraju kod međunarodnih tela i institucija za preduzimanje određenih mera protiv vlada koje navodno krše ljudska prava, pasivne su u rešavanju problema i slično. Otuda i „gruba i nesrećna“ podela nevladinih organizacija na „patriotske“ i „izdajničke“ („stranoplaćeničke“).

Bez obzira na pojedine primere „loše prakse“, nevladine organizacije trenutno „popunjuju rupe“ u organizaciji i funkciji državnog sektora nacionalnog sistema bezbednosti. U tom smislu, dokle god države ne reformišu svoje sisteme bezbednosti, tako da budu sposobne da odgovore svim izazovima, rizicima i pretnjama bezbednosti, njihovo postojanje je ne samo opravdano, nego i neophodno.

1. 2. Profitni subjekti nedržavnog sektora bezbednosti

Profitni subjekti nedržavnog sektora bezbednosti, po principima tržišne ekonomije, pružaju bezbednosne usluge u sferama tzv. javne, državne i ljudske, pa i međunarodne, a prevashodno pojedinačne, energetske, ekonomske, informacione i ekološke, ali i vojne bezbednosti. Nazivaju se još i *privatnim bezbednosnim kompanijama* (agencijama, preduzećima). To su privredni subjekti koji su registrovani da zainteresovanim fizičkim i pravnim licima, državnim institucijama, međuvladinim i nevladinim organizacijama pružaju bezbednosne usluge. Znači, reč je o tzv. „provajderima bezbednosti“ koji komercijalnim pružanjem bezbednosnih usluga zadovoljavaju bezbednosne potrebe različitih kategorija klijenata. Stoga se nazivaju još i *industrijom bezbednosti*.

Komercijalno pružanje bezbednosnih usluga obuhvata angažovanje „plaćenika“, vojni menadžment i konsalting; zaštitu bezbednosti lica i imovine; detektivsku delatnost i pružanje drugih bezbednosnih usluga.

Privatne kompanije za vojni menadžment, konsalting i pružanje vojnih usluga su legalno registrovane agencije koje posluju kao i druge privatne ekonomske kompanije, s tim što se oslanjaju na vojni menadžment. Zaposleni u ovakvim kompanijama, a pre svega rukovodioci, najčešće su bivši pripadnici elitnih vojnih i policijskih

snaga koji su nakon okončanja redovnog službovanja svoja znanja, veštine i specijalnosti „ponudili“ privatnim kompanijama.

Nude širok spektar usluga: od obuke pripadnika raznih vrsta privatnih službi za obezbeđenje lica, imovine i poslovanja u vanrednim situacijama (*trenažne usluge*), izrade i distribucije oružja i vojne opreme (*proizvodna delatnost*) i snabdevanja klijenata uređajima za ličnu zaštitu i zaštitu drugih lica, imovine i objekata (*trgovinske usluge*), preko pružanja usluga obezbeđenja u vanrednim situacijama (*službe obezbeđenja*), do neposrednog učešća u oružanim sukobima u okviru zvaničnih oružanih snaga, paravojnih formacija, za izvođenje specijalnih borbenih dejstava (*plaćenička vojska – najamnici*) i strateškog konsaltinga, projektovanja i upravljanja borbenim dejstvima, društvenim krizama, konfliktima i nasilnim prevratima (*najamnički vojni štabovi*).

Privatne vojne kompanije često za račun država deluju u kriznim situacijama (npr., u Iraku, Avganistanu). Tako se „legalizuju“ tradicionalne plaćeničke, pa i paravojne grupacije koje deluju netransparentno, van zakona i bez nadzora. Angažovanje bivših „kriminalnih vojnika“ opravdava se sve većom „potrebom privatizacije nasilja“ u razrešavanju konfliktnih i visokorizičnih situacija. Privatizacija bezbednosti je isplativ i trajan posao, a time i trend u savremenom svetu u kojem sve više demokratskih vlada želi da smanji rizik gubitaka ljudstva i „političke troškove“ učestvovanjem u ratnim operacijama, tako što angažuju maksimalno spremne, motivisane, opremljene i diskretne kompanije. Kada je takav trend u sferi *tvrde* – vojne dimenzije bezbednosti, sasvim je jasno da je na globalnom planu bar isto toliko nepokolebljiv u *mekoj bezbednosti*, koja se tiče policijskog i obaveštajnog rada.⁵

Ove navode slikovito ilustruju sledeći primeri: jedna od najaktivnijih svetskih privatnih vojnih kompanija je američka firma *Blackwater USA* koja aktivno učestvuje u poslovima najvišeg bezbednosnog nivoa, uključujući i izradu planova nacionalne i međunarodne bezbednosti, obuku, opremanje, pa čak i komandovanje oficijelnom policijom i vojskom, dizajniranjem šema zemaljskih i vazdušnih operacija i paketa logističke podrške trupama u borbi, kao i

⁵ Fatić, A.: Privatne bezbednosne kompanije, *Revija za bezbednost – stručni časopis o korupciji i organizovanom kriminalu*, broj 4, Centar za bezbednosne studije, Beograd, 2007, str. 7–8.

izgradnjom vojne infrastrukture u mirnodopskim i ratnim uslovima. Ovu kompaniju optužuju za više masakara civilnog stanovništva u Iraku dok je, navodno, štitila američke diplomate. Inače, poslednje navedeni angažman donosi joj godišnji profit od dvadeset jedan milion dolara. Sličnim aktivnostima bave se i firme *Armor Group International*, *Phoenix CP*, *Cubie Defence Applications*, *Golan*, *Kroll*, *Sandline Internacional*, *Triple Canopy*, *Control Risks*, *Dyc-Corp*, *Erinys*, *Executive Out-Comes*, *Global Strategies Group*, *Formerly Global Risks Strategies*, *Olive Group*, *Vinnell*, od kojih su neke u stanju da ponude svoje usluge za „ratovanje četvrte generacije“.⁶

Dalje, hrvatske oružane snage i hrvatska obavještajna zajednica su 1995. godine angažovale američku konsultantsku firmu *Military Professional Resources inc.* – „MPRI“ (koju su 1987. godine osnovali penzionisani oficiri vojske SAD, sa sedištem u Virdžiniji), blisku Stejt dipartmentu i Pentagonu. Ova kompanija je projektovala „Oluju“ 1995. godine, odnosno strategiju napada na srpske položaje i naselja, izvršila odabir i nabavku oružja za realizaciju operacije i izlobirala podršku najviših američkih zvaničnika hrvatskom državnom rukovodstvu i oružanim snagama. Takođe, 1999. godine obučavali su pripadnike tzv. Oslobođilačke vojske Kosova, a kasnije projektovani tzv. Kosovske snage bezbednosti koje su formirane početkom 2009. godine.⁷

Grupa *Sandline Internacional* je početkom 2009. godine bila unajmljena da izvede nasilni prevrat svrgavanjem predsednika Ekvatorijalne Gvineje Teodoro Obiang Nguema Mbasogo, za najam od pet miliona dolara. Idejni vođa ovog plaćeničkog projekta bio je bogati Libanac Elly Calil, koji je želeo da svoju trgovinu naftom proširi i na tržište Ekvatorijalne Gvineje. Glavni njegov saveznik bio je Severo Moto, prognani opozicioni političar koji je želeo mesto predsednika države. Akcija je usujećena na aerodromu u Harareu gde je vojska Zimbabvea uhapsila petnaestoricu plaćenika sa gomilom naoružanja, koji su kao prethodnica trebali da pripreme teren za nasilni prevrat. Slično tome, početkom 2009. godine osujećen je plan atentata na bolivijskog predsednika Eva Moralesa. Njega je trebalo da izvedu

⁶Uporedi sa – Fatić, A.: *Isto*; „Blackwater – Plaćenici bez milosti“, *Kalibar*, broj 133, Večernje novosti, Beograd, 2007, str. 36–37.

⁷ Iz izjave Milisava Sekulića, generala Vojske Srpske Krajine za RTS 1, 4. avgusta 2008. godine; „Armije plaćenika trend u svetu“, *24 sata* od 18. oktobra 2007.

plaćenici koji su (takođe kao plaćenici) učestvovali u ratu u Hrvatskoj, u redovima Zbora narodne garde (ZNG).⁸

Inače, najpoželjniji plaćenici u svetu su bivši pripadnici specijalnih vojnih i policijskih snaga, prvenstveno sa ratnim iskustvom, po mogućstvu iz ratova u Avganistanu, Iraku i sa područja bivše SFRJ. Dnevnice plaćenika u Avganistanu i Iraku su u proseku oko šesto dolara, dok su mesečne plate koje isplaćuju velike kompanije, moćni zemljoposednici, naftne rafinerije i rudnici zlata i dijamanta u Južnoj Africi i Južnoj Americi od osam hiljada do dvadeset dve hiljade dolara.⁹

Usluge zaštite bezbednosti lica i imovine obuhvataju fizičko-tehničko obezbeđenje lica, imovine i poslovanja u redovnim i opasnim situacijama ili na kritičnim instalacijama. Iste agencije istovremeno vrše i obuku i izdaju licence za rad u ovom podsektoru tzv. privatne bezbednosti, ali i obezbeđuju zaštitnu opremu i uređaje. Radijus njihovog angažovanja uži je nego nadležnost privatnih kompanija za vojni menadžment, konsalting i pružanje vojnih usluga.¹⁰ Mehanizmi zaštite subjekata ekonomsko-energetskog sektora nazivaju se *korporativnom bezbednošću*.

Detektivska – istražiteljska delatnost obuhvata pružanje izvesnih bezbednosnih usluga koje su tradicionalno u nadležnosti policijskih službi, poput traganja za nestalim licima, pronalaženja izgubljenih ili ukradenih stvari, prikupljanja informacija i obaveštenja, bezbednosne (najčešće terenske) provere lica, rasvetljavanja krivičnih dela koja se gone po privatnoj tužbi i službenoj dužnosti, ali i nekih (veoma „osetljivih“ i često „nelegalnih“) radnji poput tajnog praćenja, nadziranja i snimanja lica, dobavljanja tuđih poslovnih, službenih i ekonomskih tajni itd.

Sve istražiteljske delatnosti, generalno, mogu da se klasifikuju u tzv. „bračne istrage, porodične istrage, parnične istrage, istrage discipline na radu i istrage osiguranja. Konkretnije, reč je o istragama utvrđivanja vanbračnih veza, nestanka člana porodice, pratnji i prismotri dece, utvrđivanju kontakta roditelja i dece kada je to sudski

⁸ „Pozovi plaćenike u rat“, *Kalibar*, broj 156, Večernje novosti, Beograd, 2009, str. 48–49; „Balkanski plaćenici“, *Kalibar*, broj 154, Večernje novosti, Beograd, 2009, str. 36–38.

⁹ „Krvavi novac za veliki rizik“, *Kalibar*, broj 125, Večernje novosti, Beograd, 2007, str. 36.

¹⁰ Savić, A.; Stajić, Lj.: *Osnovi civilne bezbednosti*, USEE, Novi Sad, 2006, str. 53.

zabranjeno, istražne usluge u okviru parnica, prikupljanje dokaza za potrebe odbrane optuženog, istraživanje discipline na radu, istraživanje opravdanosti zahteva za naknadu štete, utvrđivanje stvarnog imovinskog stanja lica itd.¹¹ Ovlašćenja koja imaju „privatni detektivi“, u zemljama u kojima je to zakonski normirano, restriktivnija su u odnosu na ovlašćenja policije.

U zemljama globalnog Zapada i Severa, mnogi poslovi bezbednosti povereni su nedržavnom sektoru. Reč je, pre svega, o poslovima obezbeđenja lica, imovine i poslovanja; portirskoj službi; tehničkoj zaštiti; kontroli pristupa objektima i kretanja u objektima; zaštiti tajnih podataka; primeni lokalnog zakonodavstva na osnovu ugovora sa lokalnim vlastima; privatnim zavodskim ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija. U nekim zemljama nedržavni sektor bezbednosti ima ovlašćenja da istražuje određene bezbednosne probleme koji su tradicionalno u nadležnosti državnog sektora bezbednosti, poput: istraživanja prevara i sumnjivih finansijskih transakcija; kriminalističkih istraga i istraga prošlosti zaposlenih; zaštite zdravlja i bezbednosti zaposlenih; zatvorske službe i transportovanja zatvorenika; prevencije kriminala protiv korporacija; internih istraga; obezbeđenja luka, aerodroma, rezidencijalnih objekata i komercijalnih ustanova; bezbednosti parkirališta; reagovanja u slučajevima alarmiranja provala; kućnih patrola; nadgledanja bezbednosti saobraćaja; istraga saobraćajnih nezgoda; istraživanja krađa motornih vozila i drugih vidova ugrožavanja imovine i lica za račun osiguravajućih društava; obezbeđenja transporta novca, zlata i drugih vrednosti; zaštite od požara; detektivske delatnosti; elektronskog i video nadziranja objekata i otvorenog prostora; održavanja reda na javnim skupovima (redarska služba) itd. Najzad, mnoge bezbednosne kompanije štite bezbednost diplomata i najviših predstavnika državne vlasti (pa i predsednika država), obezbeđuju državne granice, pružaju izvesne bezbednosne usluge ministarstvima odbrane, unutrašnjih i spoljnih poslova, ekonomije, energetike.¹²

Privatne bezbednosne kompanije su i zaštitnik sloboda i prava klijenata koje mogu da ugroze kriminalci, slične kompanije ili službe

¹¹ Murray, T.; McKim, E.: Policija i sektor privatne bezbednosti: Šta donosi budućnost, *Bezbednost*, broj 4, MUP RS, Beograd, 2003, str. 635–646; Savić, A.; Stajić, Lj.: *Isto*, str. 53.

¹² Kesić, Z.: *Mesto i uloga nedržavnog sektora u kontroli kriminaliteta* (magistarska teza), Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2008, str. 61–63.

bezbednosti. Klijentima se pružaju usluge kontraobaveštajne zaštite od neovlašćenog praćenja ili presretanja komunikacija, uklanjanja prislušnih uređaja i video uređaja za praćenje, zaštite pri kretanju i obavljanju poslovnih transakcija, sprečavanja intruzivnog obaveštajnog rada usmerenog prema njima itd.¹³

Subjekti nedržavnog sektora bezbednosti su u idealnoj poziciji da učestvuju ili da posreduju u realizovanju različitih strategija bezbednosti u lokalnoj zajednici, kroz izvesno *policijsko delovanje*. Ova funkcija bezbednosti je izuzetno razvijena na Zapadu, gde je poznatija kao *polising*. Reč je o socijalnoj funkciji različitih institucija, ustanova, organa i udruženja s ciljem osiguravanja bezbednosti i socijalnog reda u određenoj sredini, i to merama i aktivnostima koje su primerene tako postavljenom cilju. Razlikuje se od znatno šireg koncepta formalne i neformalne socijalne kontrole koji uključuje gotovo sve što doprinosi (direktno ili indirektno) održanju socijalnog reda i mira (od državnih službi bezbednosti i pravosuđa do škola, udruženja roditelja, crkve, omladinskih klubova, medija itd). To je jedan od aspekata socijalne kontrole koji objedinjuje sisteme nadzora, kombinovane sa pretnjom sankcijama u slučaju narušavanja socijalnog reda, sa prevashodnim ciljem da se socijalni red održi bezbednim od spoljašnjeg i unutrašnjeg ugrožavanja.¹⁴

Policijsko delovanje se deli na tzv. *javno (public policing)*, koje vrši (državna) policija i *privatno (private policing)*, koje sprovode nedržavni akteri. Najpoznatiji vid javnog polisinga na lokalnom nivou je „rad policije u zajednici“ (tzv. *community policing*). Vršenje poslova bezbednosti na području lokalne zajednice omogućava svakodnevno susretanje s građanima i razmenu obaveštajnih informacija, što je osnova preventivne i proaktivne bezbednosno-kriminalističke delatnosti u funkciji pojedinačne, ljudske i nacionalne bezbednosti.¹⁵

U širem smislu, „privatni polising“ je organizovano delovanje dobrovoljnog i komercijalno usmerenog nedržavnog osoblja, čije primarne delatnosti uključuju suprotstavljanje kriminalnom ponašanju. Čine ga: *policijsko delovanje građana; privatno obezbeđenje i privatna*

¹³ Fatić, A.: *Isto*, str. 11.

¹⁴ Kesić, Z.: *Isto*, str. 29.

¹⁵ Opširnije, u – Simonović, B.: *Rad policije u zajednici (Community Policing)*, Banja Luka, 2006; Vuković, S.: *Strategije delovanja policije u prevenciji kriminaliteta na području lokalne zajednice (doktorska disertacija)*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2008.

istražiteljska (detektivska) delatnost. U užem smislu, to je skup pravno utemeljenih delatnosti, profesionalnog tipa, van okvira nadležnosti državnih organa, koje su organizovane radi pružanja određenih usluga zaštite lične i imovinske sigurnosti građana. Obuhvataju: *ugovorno obezbeđenje – delatnosti privatnih preduzeća i agencija specijalizovanih za pružanje usluga fizičko-tehničkog obezbeđenja na ugovornoj osnovi; unutrašnje (sopstveno) obezbeđenje privatnih kompanija i preduzeća i privatnu istražiteljsku delatnost.*¹⁶

Međutim, evidentne su i slabosti privatnog policijskog delovanja, pre svega: zanemarivanje javnog interesa, ugrožavanje ljudskih prava (narušavanjem privatnosti, prekoračenjem i zloupotrebom ovlašćenja), neformalne veze sa izvesnim destruktivnim i potencijalno destruktivnim društvenim grupama (organizovani kriminal, paramilitarni pokreti, političke strukture) i ograničenost delovanja na međunarodnom nivou.¹⁷

2. O krizi nedržavnog sektora bezbednosti u Srbiji

Inostrani trendovi u organizovanju i funkcionisanju nedržavnog sektora bezbednosti (o kojima je bilo reči) sve više postaju deo bezbednosne stvarnosti Srbije. Međutim, iako su s početka novog milenijuma formirani Srpsko udruženje preduzetnika u privatnoj bezbednosti i Udruženje profesionalaca u oblasti privatne bezbednosti pri Privrednoj komori Srbije, naš nedržavni sektor bezbednosti još uvek ne funkcioniše kao sistem. Jedan od glavnih razloga je pravna nedefinisanost i neregulisanost. Istovremeno, funkcioniše bez naročito uređene veze sa državnim sektorom bezbednosti, s kojim nema definisanu saradnju u realizovanju funkcije bezbednosti. To je obeshrabrujuće, imajući u vidu to da usluge nedržavnog sektora u svetu sve više postaju alternativa državnom sektoru bezbednosti u zaštiti privatnih, ali i javnih – državnih, pa i međunarodnih i globalnih interesa i vrednosti.

Procenjuje se da u našoj zemlji pripadnika raznih privatnih službi obezbeđenja ima više nego policajaca (između dvadeset pet hiljada i trideset dve hiljade ljudi, a neke procene ukazuju i na pedeset hiljada lica), s tendencijom stalnog rasta njihovog broja. Stoga i ne čudi

¹⁶ Kesić, Z.: *Isto*.

¹⁷ *Isto*, str. 94–101.

što se ovaj sektor naziva još i „trećom oružanom silom“, posle vojske i policije. To i ne bi bilo zabrinjavajuće da „pojedini njegovi pripadnici nisu skloni (pa i *sistematskom*) kršenju zakona“.¹⁸ Ovo dokazuje nedekvatan odnos države prema nedržavnom sektoru bezbednosti.

Neobjašnjivi su propusti države da reguliše i stavi pod institucionalnu kontrolu ovako važan sektor bezbednosti. Naime, ukidanjem Zakona o osnovama sistema samozaštite iz 1973. i 1986. godine, stvoren je pravni vakum za osnivanje i delovanje privatnih bezbednosnih kompanija. Od tada se primenjuju propisi o osnivanju privatnih preduzeća, krivično zakonodavstvo, krivičnoprocesno zakonodavstvo, zakonodavstvo iz oblasti oružja i municije, bezbednosti saobraćaja, policije itd. Nepostojanjem zakona kojim se uređuju osnivanje, organizacija i funkcije subjekata nedržavnog sektora bezbednosti, i nepostojanje specijalizovanih mehanizama i tela za njegovu kontrolu, stvaraju se mogućnosti za razne zloupotrebe, pre svega za korupciju, nelojalnu konkurenciju na tržištu bezbednosnih usluga i (in)direktno učešće u kriminalnim radnjama što se, u krajnjem slučaju, reflektuje na bezbednost građana i države.

Problem pravne neregulisanosti organizacije i funkcije nedržavnog sektora bezbednosti često se vezuje za delovanje lobističkih grupa preko kojih se „sabotira“ skupštinski rad. Krajnji motiv je isključivo finansijski, odnosno onemogućavanje praćenja, kontrole i oporezivanja kapitala stečenog pružanjem bezbednosnih usluga. Time se ugrožava i finansijska bezbednost države. „Matematika“ je jasna: ukoliko se pretpostavi da u Srbiji ima „samo“ oko trideset hiljada pripadnika nedržavnog sektora bezbednosti i da prosečna obuka jednog od njih košta oko dvesta evra, od obuke aktivnih i budućih pripadnika privatnih bezbednosnih kompanija u Srbiji moglo bi da se ostvari zarada od oko šest miliona evra. Istovremeno, godišnji obrt privatnih preduzeća za obezbeđenje u Srbiji

¹⁸ Reljanović, M.: Privatne snage obezbeđenja, *Borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji – Od postojećeg zakonodavstva do sveobuhvatnog predloga reforme*, Institut za uporedno pravo Beograd i Odsek za uporedno i krivično pravo Univerziteta u Firenci, UNICRI, Beograd, 2008, str. 77; o problemima država u tranziciji na relaciji državni–nedržavni sektor bezbednosti opširnije, u – *Zasebno varovanje in detektivska dejvnost – dileme in perspektive*, Zbornik Posveta (ur. Anžič, A.), Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana, 1997. i *Zasebno varovanje in detektivska dejvnost – novi izzivi*, Zbornik Posveta (ur. Anžič, A.), Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana, 1998.

2001. godine iznosio je oko deset miliona evra, a 2003. godine oko dvadeset šest miliona evra.¹⁹

Osim toga, reč je o podsektoru bezbednosti koji ima respektivne kadrovske i materijalno-tehničke potencijale. Stoga bi ovu činjenicu trebalo iskoristiti, u smislu izvesnog umrežavanja državnog i nedržavnog sektora bezbednosti, što bi imalo pozitivne efekte i po bezbednost fizičkih i pravnih lica, ali i po bezbednost društva i države. Doprinelo bi se i efikasnijoj prevenciji i suzbijanju kriminala, što je tradicionalna nadležnost državnog sektora bezbednosti.

Sledeći problem je u mnogome posledica prvog problema: nepostojanje jasne zakonske regulative i efikasne kontrole nedržavnog sektora bezbednosti stvara velike mogućnosti za nezakonito delovanje pojedinaca, pa i pravnih lica iz ovog sektora. Nesporno je da su neke agencije za privatno obezbeđenje u vlasništvu pojedinaca koji su direktno ili indirektno povezani sa organizovanim, privrednim i ekološkim kriminalom. Takve agencije su često u funkciji pružanja usluga obezbeđenja licima iz kriminalne sredine, odnosno služe kao „sredstvo za vršenje nekih krivičnih dela“ poput ucena, iznuda, pretnji, reketiranja, otmica itd.²⁰

Posebno je osetljivo pitanje angažovanja bivših, a neretko i aktivnih pripadnika nacionalnog sistema bezbednosti, pre svega policijskih i vojnih službenika. Posedovanje stručnih znanja i veština, psihofizičkih sposobnosti, iskustva sa ratišta i u radu sa zakonskim prestupnicima, službenog oružja, legitimacije i značke, službene uniforme, poznanstva u državnom sektoru bezbednosti, ali i uporišta u kriminalnom miljeu, pristup bazama podataka određenih državnih organa, pristup izvesnim savremenim tehničkim sredstvima za nadzor nad licima itd., policajce posebno preporučuje za angažovanje u ovom sektoru. Osim što su nespojivi sa službenom dužnošću, takvi postupci često imaju obeležja nekih krivičnih dela, poput zloupotrebe službenog položaja, odavanja službene tajne, neprijavlivanja izvršenog krivičnog dela ili lica kao izvršioca dela itd. Oni su, neretko, i u ulozi posrednika

¹⁹ Petrović, P.: *Kontrola i nadzor privatnog sektora bezbednosti*, *Revija za bezbednost – stručni časopis o korupciji i organizovanom kriminalu*, broj 5, Centar za bezbednosne studije, Beograd, 2008, str. 21; Davidović, D.; Kešetović, Ž.: *Profesionalizacija i partnerstvo javnog i privatnog sektora bezbednosti u Srbiji – Pretpostavke i prepreke*, *Nauka – bezbednost – policija*, broj 3, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2007, str. 21.

²⁰ Reljanović, M.: *Isto*, str. 78–79.

ili kurira koji prevoze drogu, oružje, krijumčarene migrante, cigarete, naftu i slično, ili su neposredno obezbeđenje „mafijaških bosova“. Tako čuvari nacionalne bezbednosti deluju protiv nacionalnih i društvenih interesa.

Zaključak

Očigledno je da Srbija, u pogledu unapređenja nedržavnog sektora bezbednosti ima brojne probleme koje će morati da reši. Na prvom mestu je njena obaveza da donese zakone kojima propisuje uslove osnivanja subjekata nedržavnog sektora bezbednosti; njihovu nadležnost, ovlašćenja i dužnosti, naročito u pogledu uslova i načina primene sredstva prinude i sredstva kojima se zadire u pravo lica na privatnost; način obavljanja poslova bezbednosti; način sticanja i produžavanja licenci za rad; način kontrole i upravnog nadzora nad njihovim radom i sankcionisanja za povredu propisa nacionalnog prava; uslove i način prijema lica u radni odnos, njihovog evidentiranja i definisanja prava iz oblasti radnog, zdravstvenog i socijalnog prava; način bezbednosnih, zdravstvenih i provera psihofizičkih sposobnosti kandidata i pripadnika privatnih bezbednosnih kompanija, kao i mehanizme kontrole nad ovim vidovima provera; edukaciju budućih pripadnika nedržavnog sektora bezbednosti; uslove sticanja, način izdavanja, (vremensko i prostorno) važenje i uslove pod kojima se oduzima licenca za rad pravnim i fizičkim licima; način vođenja službene, poslovne i finansijske dokumentacije; način opremanja pravnih lica i njihovih radnika; odnos nedržavnog i državnog sektora bezbednosti, uzajamna saradnja, prava i dužnosti itd.

Time bi se delovanje subjekata nedržavnog sektora bezbednosti unifikovalo, odnosno poprimilo bi formalno obeležje jedne od potfunkcija bezbednosti unutar države, i to prvenstveno one koja je usmerena ka zaštiti jednog dela tzv. javne i privatne bezbednosti.

Uporedo s tim, trebalo bi razvijati bezbednosnu, profesionalnu i poslovnu kulturu pripadnika, prvenstveno rukovodilaca nedržavnog sektora bezbednosti. Povećanjem samoodgovornosti, razviće se svest o neophodnosti delovanja u opštem interesu i u duhu zakona, ali i samoinicijativnost u ličnom doprinosu zaštite i unapređenja određenih društvenih vrednosti i interesa, te bezbednosti građana i države. Obaveštajne informacije i podaci do kojih se svakodnevno dolazi mogu da koriste sprečavanju i suzbijanju ugrožavanja nacionalne bezbednosti

i bezbednosti ljudi. Istovremeno, moraju se unaprediti mehanizmi zaštite ljudskih sloboda i prava od „zadiranja u privatni život građana“.

Najzad, nesporna je potreba da državni i nedržavni sektor bezbednosti uspostave čvršće veze u rešavanju problema bezbednosti ljudi i države. Prvi korak ka stvaranju ozbiljnijeg partnerstva je donošenje zakona kojima će se regulisati „život“ nedržavnog sektora i njegov odnos sa državnim sektorom bezbednosti. Stim se uveliko kasni, jer su mnogi nedržavni akteri angažovani na sprečavanju pojedinih bezbednosnih pretnji koje se tradicionalno smatraju oblicima ugrožavanja javne bezbednosti, privrednim kriminalom i ekološkim deliktima. Njihova je misija delimično identična, pa nepostojanje ozbiljnijeg partnerstva, iz aspekta nacionalne bezbednosti, nema opravdanja. Jedna od većih prepreka koja se na tom putu mora prevazići svakako je i razbijanje predrasuda o policiji kao neprikosnovenom čuvaru reda, nadređenom subjektima nedržavnog sektora bezbednosti.

LITERATURA

1. Avant, D. D.: *Private Security, Security Studies – An Introduction* (ed. Williams, P.), Routledge, London–New York, 2008.
2. Brown, S. K.: *Private Investigating*, Alpha Books, Indianapolis, 2003.
3. Button, M.: *Private Policing*, Willan Publishing, Devon, 2002.
4. Vuković, S.: *Strategije delovanja policije u prevenciji kriminaliteta na području lokalne zajednice* (doktorska disertacija), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2008.
5. Davidović, D.; Kešetović, Ž.: Profesionalizacija i partnerstvo javnog i privatnog sektora bezbednosti u Srbiji – Pretpostavke i prepreke, *Nauka – bezbednost – policija*, broj 3, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2007.
6. *Zasebno varovanje in detektivska dejvnost – dileme in perspektive*, Zbornik Posveta (ur. Anžič, A.), Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana, 1997.
7. *Zasebno varovanje in detektivska dejvnost – novi izzivi*, Zbornik Posveta (ur. Anžič, A.), Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana, 1998.
8. Johnson, B. R.: *Principles of Security Management*, Prentice Hall, New Jersey, 2004.
9. Kesić, Z.: *Mesto i uloga nedržavnog sektora u kontroli kriminaliteta* (magistarska teza), Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2008.
10. Michael, S.: Uloga nevladinih organizacija u ljudskoj bezbednosti, *Ljudska bezbednost 2* (ur. Dulić, D.), Fond za otvoreno društvo, Beograd, 2006.
11. Murray, T.; McKim, E.: Policija i sektor privatne bezbednosti: Šta donosi budućnost, *Bezbednost*, broj 4, MUP RS, Beograd, 2003, str. 635–646.
12. Nemeth, C.: *Private Security & the Investigative Process*, Butterworth-Heinemann, Woburn, 2000.
13. Pavlović, Z.: *Međunarodne nevladine organizacije i UNESCO*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Sremski Karlovci i Pravni Fakultet – Novi Sad, 1993.
14. Petrović, P.: *Kontrola i nadzor privatnog sektora bezbednosti*, *Revija za bezbednost – stručni časopis o korupciji i organizovanom*

- kriminalu*, broj 5, Centar za bezbednosne studije, Beograd, 2008. STR...
15. Reljanović, M.: Privatne snage obezbeđenja, *Borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji – Od postojećeg zakonodavstva do sveobuhvatnog predloga reforme*, Institut za uporedno pravo Beograd i Odsek za uporedno i krivično pravo Univerziteta u Firenci, UNICRI, Beograd, 2008.
 16. Savić, A.; Stajić, Lj.: *Osnovi civilne bezbednosti*, USEE, Novi Sad, 2006.
 17. Simonović, B.: *Rad policije u zajednici (Community Policing)*, Banja Luka, 2006.
 18. Stajić, Lj.; Mijalković, S.; Stanarević, S.: *Bezbednosna kultura*, Draganić, Beograd, 2005.
 19. Tatalović, S.: *Nacionalna i međunarodna sigurnost*, Politička kultura, Zagreb, 2006.
 20. Tillman, N. M.: *Private Investigation 101 – How To Become A Private Investigator*, Norma Tillman Enterprises, Nashville 2006.
 21. Fatić, A.: Privatne bezbednosne kompanije, *Revija za bezbednost – stručni časopis o korupciji i organizovanom kriminalu*, broj 4, Centar za bezbednosne studije, Beograd, 2007. STR...
 22. Cunningham, W, C.; Taylor, T. H.: *Private Security and Police in America – The Hallcrest Report*, Portland, 1985.
 23. Chambers, C.: *The Private Investigator Handbook: The Do-It-Yourself Guide to Protect Yourself, Get Justice, or Get Even*, Penguin Group, New York, 2005.

Assistant Professor Saša Miljković, PhD
Academy of Criminalistic and Police Studies

ABOUT NON-GOVERMENTAL SECTOR OF THE NATIONAL SECURITY SYTEM – INTERNATIONAL AND DOMESTIC EXPERIENCES

In the last few decades, there were radical social changes in economic, legal, political and moral sphere of life. They made some new circumstances in the world, and even in our country. And, there are some very important events in progress that are crucial for the national security. The feeling of insecurity never has been stronger, although the security forces have never been more developed.

The traditional attitude according to which the state is exclusive security “provider” has been abandoned. That is the start of new philosophy and culture of security where the non-governmental sector has a crucial role. Governmental sector operates more and more selective, focusing on “more dangerous” threats, while it is let to the society to protect itself from the other “less dangerous” events.

In accordance with that, the subject of the thesis is the concept, place and role of non-governmental sector in the national security systems, and the organization and function of non-profitable non-governmental organizations and profitable security agencies – the so-called “security industries”: private companies for military management, consulting and military services, agencies for physical and technical security of people, properties and business, detective and investigation agencies and agencies for rendering other services. Finally, the thesis comprises a brief layout on the “crisis” of non-governmental security sector in Serbia.

KEY WORDS: *national security, national security system, non-governmental security system, private security companies and agencies.*